

Theater: Verbluffend 'Accattone' (NTGent) toont de pooier als eeuwig dolende mens

Guido Lauwaert

15/08/15 om 14:50 - Bijgewerkt op 18/08/15 om 15:18

Bron: Knack Focus

Met als intendant Johan Simons is de Ruhrtiiennale 2015-2017 van start gegaan op vrijdag 14 augustus. Simons heeft de eerste voorstelling geclaimd, een bewerking van de eerste film van Pier Paolo Pasolini, *Accatone* [1965]. Het resultaat is verbluffend.

★★★★★

© Jules August

In de ruïnes van de door de oorlog verwoeste buitenwijken van Rome verliest Vittorio 'Accatone' [= bedelaar] Cataldi, een kleine pooier, zijn inkomsten als Maddalena wordt gearresteerd door de politie. Uit wanhoop probeert hij te ontsnappen aan de miserie en de armoede door de pure en naïeve Stella te verleiden vooraleer ze de straat op te sturen. Maar deze ontmoeting zal zijn leven helemaal op z'n kop zetten. Hij wordt verliefd op haar en als zijn vrouw weer verschijnt, gaan de poppen aan het dansen. Tot hij er onder bezwijkt.

Accatone

... toont het leven van de onderklasse tijdens de economische boom van het naoorlogse Italië. Tegelijk gefascineerd en gedegouteerd door het geweld dat voor de verwaarloosden de enige oplossing is die de maatschappij hen biedt, begeleidt Pasolini zijn personages in hun wanhopige zoektocht naar puurheid. De film is naast realistisch en tragisch, ook een erg poëtisch portret, vol lyriek. Pasolini toont veel mededogen voor zijn protagonisten. Hij zou ook de eerste zijn die de portrettering van de onderklasse zou linken aan een haast religieuze cinematografische stijl, waarin de hoofdpersoon als een soort heilige of een martelaar zijn lijdensweg vervuld. De muziek van Johann Sebastian Bach draagt bij aan de sobere en bleke sfeer.

'Ik had de indruk dat hij de cinema uitvond' zal Bernardo Bertolucci - zijn assistent bij deze film - later zeggen.

Regisseur...

Johan Simons en zijn rechterhand, dramaturg Koen Tachelet, hebben het verhaal van Pasolini en de muziek van Bach behouden, maar er gelukkig een eigen invulling aan gegeven, én... en *Accatone* een extra letter gegeven, en in het programmaboekje en alle promoteksten *Accatone* wordt. Zeer subtiel. Het waarom wordt twee alinea's verder nader verklaard.

Locatietheater is de natuurlijke habitat van Simons als regisseur en bij de Ruhrtiiennale heeft hij carte blanche. Met als gevang een immense hal van een voormalige steenkoolmijn. Het decor telt vier haltes:

een vloer met gruis en grint als woestijn, een container met roestvlekken, zowel schuiloord als verkleedkamer, een spoorlijn die de hal doormidden snijdt, verbeeldend de weg naar ergens en nergens, en een plateau voor koor en orkest o.l.v. Philippe Herreweghe.

Twee stromingen...

krijgt het verhaal binnen de filosofie in dat vierdelig decor, een impressionistische en een realistische. De eerste stroming wordt een passieve vertelling met magische beelden. Op het diepste van zijn ellende, als Accattone letterlijk en figuurlijk in de put valt en er even later weer uitkruipt wordt de voorstelling een actieve beleving. Met als resultaat een langzaam deel, de kruisweg en een snel, de verrijzenis. Al wil dat niet zeggen dat Accattone door de verrijzenis ontsnapt aan zijn miserabel bestaan. Hij ziet in dat hij de eeuwige dolende mens zal zijn die zijn hele leven kuist, en er nooit mee klaar is, daar hij nu eenmaal in de hel zit.

Dante...

komt hier om de hoek loeren. In de lijdensweg klinkt via een klankband klaagzang. Hij transformeert naar een lofzang die ontsnapt aan het magische en realistisch wordt, door de titelaria van de cantate *Ich habe genug*, een cantate die in wezen vrolijk van aard is. Een tweede aanwijzing van een lofzang is de slotaria *Ich freue mich auf meinen Tod*. Het is het hoogtepunt van de voorstelling want Simons laat Accattone en Das Gesetz, de man die de corrupte moraal van het juridisch kabaal verbeeldt, m.a.w. de politieman, worstelen, een gevecht met de pure schoonheid van een ballet, zoals we die ook kennen van de film van Ken Russell, *Women in Love* uit 1969, naar de gelijknamige roman van D.H. Lawrence.

Muziek en toneel...

worden gebracht op een haast hemels niveau. Herreweghe dirigeert klein. Dat is zijn normale manier [nooit eens een gestrekte arm], maar in *Accattone* houdt hij het extra klein. Zijn ellenbogen bij momenten passeren zijn rug. De verfijnde tonaliteit onderlijnt hierdoor de tederheid [met doornenkroon] die doorheen de voorstelling wolkt. Een diepe buiging ook voor het orkest, het koor en de solisten voor de wijze waarop ze dat wolken kleuren.

Simons' *Accattone* is binnen het begrip theater geen spektakel maar toneel. Het titelpersonage [Steven Scharf] bewijst dat ten volle door een vertolking buiten categorie. Maar ook alle andere acteren op hoog niveau. Elsie de Brauw [Amore] uiteraard, maar ook Benny Claessens [Das Gesetz] die in deze voorstelling, waarschijnlijk beseft hij het zelf wel, werkelijk een van zijn beste rollen speelt uit zijn al memorabele carrière.

Een theater van glas...

moet het NTGent zijn, volgens artistiek directeur Johan Simons. Een doorkijkhuis met een uitgesproken sociaal-geëngageerde meubilering. Maar alles wat van glas en sociaal is, is breekbaar. In de productie *Accattone* bewijst Simons echter dat breekbaarheid ook een kracht kan zijn. En een machtig middel om mensen aan het denken te zetten. Waar zijn we in godsnaam mee bezig? Nogmaals toont Simons aan dat toneel een onsterfelijke politieke kunstvorm is, gevuld met maatschappelijke en ecologische wind en stroming.

Accattone is een klop met een stalen hamer op ons houten hoofd.

Guido Lauwaert

ACCATTONE - een productie Ruhrtriiennale, NTGent en Gent Festival van Vlaanderen - last tickets voor de Gentse voorstellingen [16 t/m 20 september] www.ntgent.be (<http://www.ntgent.be/>)